

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
36019062	IES Rosais 2	Vigo	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Educación secundaria obrigatoria	Expresión artística	4º ESO	3	105

Réxime

Réxime xeral-ordinario

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	3
3.1. Relación de unidades didácticas	4
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	7
4.1. Concrecións metodolóxicas	18
4.2. Materiais e recursos didácticos	19
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	20
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	20
6. Medidas de atención á diversidade	22
7.1. Concreción dos elementos transversais	23
7.2. Actividades complementarias	24
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	25
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	27
9. Outros apartados	28

1. Introducción

Na materia de Expresión Artística póñense en funcionamento diferentes procesos cognitivos, culturais, emocionais e afectivos, facendo que todos eles se combinen e interactúen nun mesmo pensamento creador. Supón, polo tanto, un paso máis na adquisición das competencias que se desenvolven desde cursos e etapas anteriores.

No desenvolvemento dunha proposta creativa, levaranse a cabo fases de información, investigación, reflexión, análise, expresión de opinións e adopción de posicionamentos acerca de cuestións xerais ou persoais, procura de solucións propias, traballo colaborativo, avaliación, autoavaliación e exercicio do xuízo crítico. Este proceso daralle ao alumnado a oportunidade de establecer vínculos entre diferentes linguaxes e disciplinas artísticas, o que facilitará o enriquecemento das súas propias creacións, a súa percepción das obras de arte e a súa capacidade para apreciar o patrimonio cultural.

A materia está deseñada a partir de catro obxectivos que emanan dos obxectivos xerais da etapa e das competencias que conforman o perfil de saída do alumnado ao termo do ensino básico, en especial dos descritores da competencia en conciencia e expresión cultural, aos que se engaden aspectos relacionados coa comunicación verbal, a dixitalización, a convivencia democrática, a interculturalidade ou a creatividade. Estes obxectivos poden traballarse simultaneamente mediante un desenvolvemento entrelazado e ha de terse en conta que, por consistir na creación de producións artísticas e culturais, a última delas require da activación das tres primeiras, isto é, da observación e valoración crítica deste tipo de producións e da selección e do emprego tanto de técnicas plásticas como gráficas e audiovisuais.

A materia de Expresión Artística de 4º de ESO consiste no coñecemento das diferentes disciplinas que teñen que ver coa comunicación visual: o debuxo artístico e debuxo técnico, a fotografía, o vídeo, o deseño gráfico e a publicidade...e traballar dentro delas de xeito práctico. Os contidos da materia teñen que ver con tres aspectos principais:

- O manexo das técnicas gráfico-plásticas, dende as máis habituais como as de debuxo ou pintura ata outras técnicas como a estampación, o graffiti, a escultura, sempre relacionadas coa súa aplicación práctica nos campos da arte e o deseño.
- A fotografía, linguaxe visual e multimedia, que teñen que ver coa comunicación audiovisual tanto no arte como na publicidade, as diferentes ramas do deseño (gráfico, de produto, de moda, de interiores...) o cine ou a animación, e có coñecemento de recursos e ferramentas dixitais.
- O Debuxo técnico aplicado ás artes plásticas e ao deseño, que relaciona os contidos fundamentais de Debuxo técnico e o manexo das súas ferramentas coa súa aplicación práctica en diferentes disciplinas.

Como contidos transversais inclúense, entre outros, a prevención e xestión responsable dos residuos e a seguridade, toxicidade e impacto ambiental dos diferentes materiais artísticos, co fin de contribuír á educación ambiental do alumnado.

Resulta indicada para o alumnado que queira cursar:

- A modalidade de bachillerato de Artes, pola súa relación coas materias de Debuxo Artístico, Cultura Audiovisual, Debuxo Técnico Aplicado ás Artes Plásticas e ao Deseño, Proxectos Artísticos e Volume.
- A modalidade de bachillerato de Ciencias e Tecnoloxía, pola súa relación coa materia de Debuxo Técnico.
- Os ciclos de grao medio e ciclos de grao superior de Artes gráficas, Imaxe e son, Fotografía, Cerámica, Grabado, Confección e moda, Deseño e amoblamento, Comercio e márketing.
- Un grao universitario de Belas Artes, Comunicación Audiovisual, Deseño Gráfico, Cine, Arquitectura, Publicidade, Xornalismo ou unha Enxeñaría Técnica.
- Ensinanzas artísticas superiores de Deseño de Interiores, Deseño de Moda ou Deseño de produto.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Analizar manifestacións artísticas, contextualizándoas, describindo os seus aspectos esenciais e valorando o proceso de creación e o resultado final, para educar a mirada, alimentar o imaxinario, reforzar a confianza e ampliar as posibilidades de gozar do patrimonio cultural e artístico.	2-3	3		1-2	3	1		1-2
OBX2 - Explorar as posibilidades expresivas de diferentes técnicas gráfico-plásticas, empregando distintos medios, soportes, ferramentas e linguaxes, para incorporalas ao repertorio persoal de recursos e desenvolver o criterio de selección das máis adecuadas a cada necesidade ou intención.			2	2	1	1-3		3-4
OBX3 - Explorar as posibilidades expresivas de diferentes medios, técnicas e formatos audiovisuais, descodificando as súas linguaxes, identificando as ferramentas e distinguindo os seus fins, para incorporalos ao repertorio persoal de recursos e desenvolver o criterio de selección dos máis adecuados a cada necesidade ou intención.				5	1-3			3-4
OBX4 - Crear producións artísticas, individuais ou grupais, realizadas con diferentes técnicas e ferramentas, incluído o propio corpo, a partir dun motivo ou intención previos, adaptando o deseño e o proceso ás necesidades e indicacións de realización e tendo en conta as características do público destinatario, para compartilas e valorar as oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico ou profesional que poden derivarse desta actividade.	1		3	3	3-5		3	4

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	A expresión e a creatividade a través debuxo	Procedimentos e técnicas utilizadas nas linguaxes visuais. Léxico propio da expresión gráfico-plástica. O proceso de creación artística. Sintaxe do debuxo e elementos que a compoñen. Debuxos previos e auxiliares: bosquexo,	10	10	X		X

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	A expresión e a creatividade a través debuxo	esbozo, apuntamento. Capacidades expresivas da linguaxe plástica e visual, o xesto. Creatividade e subxectividade. Técnicas de expresión gráfico-plásticas: debuxo artístico, volumen e pintura. Materiais e soportes.	10	10	X		X
2	A paisaxe urbana e a súa expresión na arte	Configuración e estética das cidades. Elementos compositivos da paisaxe urbana. Representación do espacio por medio da perspectiva cónica. Elementos visuais do espacio urbano.	5	9	X		
3	Aspectos plásticos da figura humana	Anatomía e proporción da figura humana. Movemento e equilibrio. Estructura do rostro. Interpretacións populares da figura humana. A figura humana na banda deseñada	10	9	X	X	
4	A composición	Elementos que interveñen na composición. Centro de interese visual. Peso visual e equilibrio. Liñas de forza ou direccións visuais. Análise de obras de arte. Sintaxe do debuxo e elementos que a compoñen. Debuxos previos e auxiliares: bosquexo, esbozo, apuntamento. Técnicas e estilos na arte contemporánea. Impresionismo e postimpresionismo. Cubismo. Surrelismo. Expresionismo. Realismo e hiperrealismo. Abstracción.	15	9	X		
5	A cor	Simbología e psicoloxía. Ton, luminosidade e saturación. Gradacións de cor e tamaño con volume	10	8	X	X	
6	Formas xeométricas planas. Tanxencias e ligazóns	Formas planas: formas xeométricas planas, percepción das formas xeométricas planas. Proporción: proporcionalidade entre segmentos. Representación técnica de formas planas: construción xeométrica de cuadriláteros, polígonos estrelados. Tanxencias: ligazóns e tanxencias, enlaces. Análise da configuración de deseños realizados con formas xeométricas planas. Consideracións sobre ligazóns e tanxencias. Proceso de construción dun deseño realizado con tanxencias.	15	10		X	
7	Fundamentos e aplicacións do deseño. O deseño gráfico e industrial	Fundamentos do deseño. Modalidades e función do deseño. ¿Elementos visuais do deseño. ¿A cor no deseño. ¿Formas básicas do deseño.	5	10		X	

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
7	Fundamentos e aplicacións do deseño. O deseño gráfico e industrial	<ul style="list-style-type: none"> ¿Composicións modulares. Diseño gráfico e industrial ¿Áreas e finalidades do deseño gráfico. ¿A imaxe corporativa de empresa. Tipografía ¿Deseño de embalaxes. ¿Diseño de logotipos: espirais, ovoides e óvalos. ¿Ergonomía e sinalética Uso da axonometría para formas tridimensionais. Vistas 	5	10		X	
8	Deseño de obxectos e espazos.	<ul style="list-style-type: none"> Deseño de moda: <ul style="list-style-type: none"> - Figuríns - Patróns Deseño de espazos: <ul style="list-style-type: none"> - Deseño arquitectónico - Deseño de interiores 	5	8		X	
9	Deseño publicitario	<ul style="list-style-type: none"> Tipos de publicidade Obxectivos da publicidade Medios, soportes e formatos publicitarios PROGRAMACIÓN DEPARTAMENTO DE DEBUXO 2022 /2023 13 Tratamento da información Retórica da mensaxe publicitaria Composición dos elementos de mensaxes publicitarias O cartaz O folleto publicitario Análise de mensaxes publicitarias 	10	12			X
10	A linguaxe audiovisual	<ul style="list-style-type: none"> Linguaxe audiovisual Aspectos da linguaxe audiovisual A fotografía <ul style="list-style-type: none"> ¿Antecedentes históricos da fotografía. ¿Evolución das cámaras fotográficas. ¿Correntes estéticas clásicas. ¿Correntes estéticas modernas. ¿Xéneros fotográficos - - Recomendacións para conseguir boas fotografías - A fotografía na prensa impresa e dixital Linguaxe cinematográfica <ul style="list-style-type: none"> ¿Antecedentes do cine. ¿Pioneiros e fundadores do cine. ¿Xéneros cinematográficos. ¿Tipos de plano - Angulacións da cámara - O "storyboard" - Movementos da cámara - A iluminación 	10	12			X
11	A imaxe dixital. Proxecto audiovisual	<ul style="list-style-type: none"> As imaxes dixitais Imaxes de mapa de bits Imaxes vectoriais Elaboración de imaxes dixitais 	5	8			X

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
11	A imaxe dixital. Proxecto audiovisual	Traballar con Photoshop Introdución a GIMP Programas de deseño gráfico vectorial Programas de animación Un proxecto de deseño publicitario	5	8			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	A expresión e a creatividade a través debuxo	10

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2 - Valorar criticamente os hábitos, os gustos e os referentes artísticos de diferentes épocas e culturas, a través de diferentes producións gráfico-plásticas, reflexionando sobre a súa evolución e sobre a súa relación cos do presente.	Percibir e valorar criticamente as diferentes producións artísticas das diferentes épocas e culturas		
CA1.3 - Participar, con iniciativa, confianza e creatividade na exploración de diferentes técnicas gráfico-plásticas, empregando ferramentas, medios, soportes e linguaxes diversas.	Fomentar a iniciativa, confianza e creatividade no desempeño das diversas técnicas gráfico- plásticas		
CA1.4 - Elaborar producións gráfico-plásticas de forma creativa, determinando as intencións expresivas e seleccionando con corrección as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	Realizar producións gráfico-plásticas seleccionando e utilizando os elementos da linguaxe plástica e visual.		
CA1.5 - Crear un produto artístico individual ou grupal, de forma colaborativa e aberta, deseñando as fases do proceso e seleccionando as técnicas e ferramentas máis adecuadas para conseguir un resultado adaptado a unha intención e a un público determinados.	Utilizar con propiedade os materiais e os procedementos máis idóneos para representar e expresarse en relación ás linguaxes gráfico-plásticas.	TI	100
CA1.6 - Expoñer o resultado final da creación dun produto artístico, individual ou grupal, poñendo en común e valorando criticamente o desenvolvemento da súa elaboración, as dificultades atopadas, os progresos realizados e os logros alcanzados.	Explicar, empregando unha linguaxe axeitada, o proceso de creación dun produto artístico, e analizar os soportes, os materiais e as técnicas gráfico-plásticas.		
CA2.6 - Expoñer o resultado final da creación dun produto visual, audiovisual ou multimedia, individual ou grupal, poñendo en común e valorando criticamente o desenvolvemento da súa elaboración, as dificultades atopadas, os progresos realizados e os logros alcanzados.	Explicar, empregando unha linguaxe axeitada, o proceso de creación dun produto visual e analizar os soportes, os materiais e as técnicas gráfico-plásticas.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.7 - Identificar oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico ou profesional relacionadas co ámbito visual, audiovisual ou multimedia, comprendendo o seu valor engadido e expresando a opinión persoal de forma razoada e respectuosa.	Recoñecer oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico e profesional relacionadas co ámbito visual		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Os efectos do xesto e do instrumento: ferramentas, medios e soportes. Calidades plásticas e efectos visuais. - Técnicas de debuxo e pintura: técnicas secas e húmidas. - Técnicas mixtas e alternativas das vangardas artísticas. Posibilidades expresivas e contexto histórico. - Técnicas de estampaxe. Procedementos directos, aditivos, subtractivos e mixtos. - Graffiti e pintura mural. - A arte da reciclaxe. Consumo responsable. Produtos ecolóxicos, sustentables e innovadores na práctica artística. Arte e natureza. - Seguridade, toxicidade e impacto ambiental dos diferentes materiais artísticos. Prevención e xestión responsable dos residuos. - O proceso de creación. Realización e seguimento: guión ou proxecto, presentación final e avaliación (autorreflexión, autoavaliación e avaliación colectiva).

UD	Título da UD	Duración
2	A paisaxe urbana e a súa expresión na arte	9

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Participar, con iniciativa, confianza e creatividade na exploración de diferentes técnicas gráfico-plásticas, empregando ferramentas, medios, soportes e linguaxes diversas.	Fomentar a iniciativa, confianza e creatividade no desempeño das diversas técnicas gráfico- plásticas		
CA1.4 - Elaborar producións gráfico-plásticas de forma creativa, determinando as intencións expresivas e seleccionando con corrección as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	Representar o espazo urbano seleccionando e utilizando os elementos da linguaxe plástica e visual.	TI	100
CA3.1 - Participar con iniciativa, confianza e rigor na exploración da linguaxe gráfica de tipo técnico empregando distintas ferramentas.	Empregar e identificar distintas ferramentas na representación de formas tridimensionais		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Os efectos do xesto e do instrumento: ferramentas, medios e soportes. Calidades plásticas e efectos visuais. - Técnicas de debuxo e pintura: técnicas secas e húmidas. - Aplicación das construcións técnicas bidimensionais e tridimensionais nas diferentes manifestacións artísticas e no ámbito do deseño.

UD	Título da UD	Duración
3	Aspectos plásticos da figura humana	9

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Participar, con iniciativa, confianza e creatividade na exploración de diferentes técnicas gráfico-plásticas, empregando ferramentas, medios, soportes e linguaxes diversas.	Fomentar a iniciativa, confianza e creatividade no desempeño das diversas técnicas gráfico- plásticas	PE	25
CA1.1 - Analizar manifestacións artísticas de diferentes épocas e culturas, contextualizándoas, describindo os seus aspectos esenciais, valorando o proceso de creación e o resultado final e evidenciando unha actitude de apertura, interese e respecto na súa recepción.	Analizar e contextualizar manifestacións artísticas na representación da figura humana de diferentes épocas e culturas	TI	75
CA1.2 - Valorar criticamente os hábitos, os gustos e os referentes artísticos de diferentes épocas e culturas, a través de diferentes producións gráfico-plásticas, reflexionando sobre a súa evolución e sobre a súa relación cos do presente.	Percibir e valorar criticamente as diferentes representacións da figura humana das diferentes épocas e culturas		
CA1.4 - Elaborar producións gráfico-plásticas de forma creativa, determinando as intencións expresivas e seleccionando con corrección as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	Representar e reinterpretar a figura humana seleccionando e utilizando os elementos da linguaxe plástica e visual.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Os efectos do xesto e do instrumento: ferramentas, medios e soportes. Calidades plásticas e efectos visuais. - Técnicas de debuxo e pintura: técnicas secas e húmidas. - Técnicas mixtas e alternativas das vangardas artísticas. Posibilidades expresivas e contexto histórico.

UD	Título da UD	Duración
4	A composición	9

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Analizar manifestacións artísticas de diferentes épocas e culturas, contextualizándoas, describindo os seus aspectos esenciais, valorando o proceso de creación e o resultado final e evidenciando unha actitude de apertura, interese e respecto na súa recepción.	Analizar e contextualizar manifestacións culturais de diferentes épocas e culturas	TI	100
CA1.2 - Valorar criticamente os hábitos, os gustos e os referentes artísticos de diferentes épocas e culturas, a través de diferentes producións gráfico-plásticas, reflexionando sobre a súa evolución e sobre a súa relación cos do presente.	Fomentar a iniciativa, confianza e creatividade no desempeño das diversas técnicas gráfico- plásticas		
CA1.3 - Participar, con iniciativa, confianza e creatividade na exploración de diferentes técnicas gráfico-plásticas, empregando ferramentas, medios, soportes e linguaxes diversas.	Fomentar a iniciativa, confianza e creatividade no desempeño das diversas técnicas gráfico- plásticas		
CA1.4 - Elaborar producións gráfico-plásticas de forma creativa, determinando as intencións expresivas e seleccionando con corrección as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	Realizar composicións seleccionando e utilizando os elementos da linguaxe plástica e visual.		
CA2.5 - Crear un produto visual, audiovisual ou multimedia, individual ou grupal, de forma colaborativa e aberta, deseñando as fases do proceso e seleccionando as técnicas e ferramentas máis adecuadas para conseguir un resultado adaptado a unha intención e a un público determinados.	Elaborar composicións coas técnicas e ferramentas máis adecuadas		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Os efectos do xesto e do instrumento: ferramentas, medios e soportes. Calidades plásticas e efectos visuais. - Técnicas de debuxo e pintura: técnicas secas e húmidas. - Técnicas mixtas e alternativas das vangardas artísticas. Posibilidades expresivas e contexto histórico. - Técnicas de estampaxe. Procedementos directos, aditivos, substractivos e mixtos. - Graffiti e pintura mural. - Elementos e principios básicos da linguaxe visual e da percepción. Cor e composición.

UD	Título da UD	Duración
5	A cor	8

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
--------------------------------	-------------------------------	-----------	----------

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Participar, con iniciativa, confianza e creatividade na exploración de diferentes técnicas gráfico-plásticas, empregando ferramentas, medios, soportes e linguaxes diversas.	Fomentar a iniciativa, confianza e creatividade no desempeño das diversas técnicas gráfico- plásticas	TI	100
CA1.4 - Elaborar producións gráfico-plásticas de forma creativa, determinando as intencións expresivas e seleccionando con corrección as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	Realizar producións gráfico-plásticas seleccionando e utilizando a cor de xeito expresivo e nos medios e soportes máis axeitados		
CA2.1 - Valorar criticamente os hábitos, os gustos e os referentes artísticos de diferentes épocas e culturas, a través de producións visuais, audiovisuais e multimedia, reflexionando sobre a súa evolución e sobre a súa relación cos do presente.	Apreciar o emprego da cor das diferentes épocas e culturas, nas producións visuais, audiovisuais e multimedia		
CA2.5 - Crear un produto visual, audiovisual ou multimedia, individual ou grupal, de forma colaborativa e aberta, deseñando as fases do proceso e seleccionando as técnicas e ferramentas máis adecuadas para conseguir un resultado adaptado a unha intención e a un público determinados.	Elaborar gradacións de cor coas técnicas e ferramentas máis adecuadas		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Os efectos do xesto e do instrumento: ferramentas, medios e soportes. Calidades plásticas e efectos visuais. - Técnicas de debuxo e pintura: técnicas secas e húmidas. - Técnicas mixtas e alternativas das vangardas artísticas. Posibilidades expresivas e contexto histórico. - Graffiti e pintura mural. - Técnicas básicas de creación de volumes. - A arte da reciclaxe. Consumo responsable. Produtos ecolóxicos, sustentables e innovadores na práctica artística. Arte e natureza. - Seguridade, toxicidade e impacto ambiental dos diferentes materiais artísticos. Prevención e xestión responsable dos residuos. - Elementos e principios básicos da linguaxe visual e da percepción. Cor e composición. - Seguridade, toxicidade e impacto ambiental dos diferentes materiais artísticos. Prevención e xestión responsable dos residuos.

UD	Título da UD	Duración
6	Formas xeométricas planas. Tanxencias e ligazóns	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.1 - Participar con iniciativa, confianza e rigor na exploración da linguaxe gráfica de tipo técnico empregando distintas ferramentas.	Empregar distintas ferramentas na linguaxe gráfica-técnica	TI	100
CA3.2 - Elaborar producións gráficas de tipo técnico con interese pola corrección, determinando as intencións comunicativas e seleccionando as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	Utilizar con precisión e limpeza os materiais de debuxo técnico para a elaboración de deseños realizados con formas xeométricas planas		
CA3.3 - Valorar o rigor do proceso de creación gráfica, a claridade, a precisión e o proceso de resolución e construción gráfica.	Recoñecer a utilidade do debuxo xeométrico e o rigor e a precisión no proceso.		
CA3.4 - Analizar o resultado final da creación dun produto de creación gráfica de tipo técnico, individual ou grupal, poñendo en común e valorando criticamente o desenvolvemento da súa elaboración, as dificultades atopadas, os progresos realizados e os logros alcanzados.	Valorar e analizar o resultado dos deseños realizados con formas xeométricas planas		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Construcións xeométricas fundamentais.

UD	Título da UD	Duración
7	Fundamentos e aplicacións do deseño. O deseño gráfico e industrial	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.6 - Expoñer o resultado final da creación dun produto visual, audiovisual ou multimedia, individual ou grupal, poñendo en común e valorando criticamente o desenvolvemento da súa elaboración, as dificultades atopadas, os progresos realizados e os logros alcanzados.	Expoñer e valorar o resultado final dun proxecto da linguaxe do deseño	TI	100
CA2.7 - Identificar oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico ou profesional relacionadas co ámbito visual, audiovisual ou multimedia, comprendendo o seu valor engadido e expresando a opinión persoal de forma razoada e respectuosa.	Recoñecer o valor da linguaxe do deseño no desenvolvemento persoal, social, académico e profesional		
CA3.1 - Participar con iniciativa, confianza e rigor na exploración da linguaxe gráfica de tipo técnico empregando distintas ferramentas.	Empregar distintas ferramentas na linguaxe do deseño gráfico e industrial		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.2 - Elaborar producións gráficas de tipo técnico con interese pola corrección, determinando as intencións comunicativas e seleccionando as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	Utilizar con precisión e limpeza os materiais de debuxo técnico para a elaboración de proxectos artísticos de deseño gráfico e industrial		
CA3.3 - Valorar o rigor do proceso de creación gráfica, a claridade, a precisión e o proceso de resolución e construción gráfica.	Recoñecer a utilidade da linguaxe do deseño e o rigor e a precisión no proceso.		
CA3.4 - Analizar o resultado final da creación dun produto de creación gráfica de tipo técnico, individual ou grupal, poñendo en común e valorando criticamente o desenvolvemento da súa elaboración, as dificultades atopadas, os progresos realizados e os logros alcanzados.	Valorar e analizar o resultado dun proxecto do deseño gráfico e industrial		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Campos e ramas do deseño: gráfico, de produto, de moda, de interiores, escenografía. - Construcións xeométricas fundamentais. - Representación obxectiva da realidade nun soporte bidimensional. Vistas (sistema europeo). Sistemas perspectivos. - Conceptos básicos de normalización. - Aplicación das construcións técnicas bidimensionais e tridimensionais nas diferentes manifestacións artísticas e no ámbito do deseño.

UD	Título da UD	Duración
8	Deseño de obxectos e espazos.	8

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.6 - Expoñer o resultado final da creación dun produto visual, audiovisual ou multimedia, individual ou grupal, poñendo en común e valorando criticamente o desenvolvemento da súa elaboración, as dificultades atopadas, os progresos realizados e os logros alcanzados.	Expoñer e valorar o resultado final dun proxecto da linguaxe do deseño	TI	100
CA2.7 - Identificar oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico ou profesional relacionadas co ámbito visual, audiovisual ou multimedia, comprendendo o seu valor engadido e expresando a opinión persoal de forma razoada e respectuosa.	Recoñecer o valor da linguaxe do deseño no desenvolvemento persoal, social, académico e profesional		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.1 - Participar con iniciativa, confianza e rigor na exploración da linguaxe gráfica de tipo técnico empregando distintas ferramentas.	Empregar distintas ferramentas na linguaxe do deseño de obxectos e espazos		
CA3.2 - Elaborar producións gráficas de tipo técnico con interese pola corrección, determinando as intencións comunicativas e seleccionando as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	Utilizar con precisión e limpeza os materiais de debuxo técnico para a elaboración de proxectos artísticos de deseño de obxectos e espazos		
CA3.3 - Valorar o rigor do proceso de creación gráfica, a claridade, a precisión e o proceso de resolución e construción gráfica.	Recoñecer a utilidade da linguaxe do deseño e o rigor e a precisión no proceso.		
CA3.4 - Analizar o resultado final da creación dun produto de creación gráfica de tipo técnico, individual ou grupal, poñendo en común e valorando criticamente o desenvolvemento da súa elaboración, as dificultades atopadas, os progresos realizados e os logros alcanzados.	Valorar e analizar o resultado dun proxecto do deseño dun obxecto ou espazo		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Campos e ramas do deseño: gráfico, de produto, de moda, de interiores, escenografía. - Aplicación das construcións técnicas bidimensionais e tridimensionais nas diferentes manifestacións artísticas e no ámbito do deseño.

UD	Título da UD	Duración
9	Deseño publicitario	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Elaborar producións gráfico-plásticas de forma creativa, determinando as intencións expresivas e seleccionando con corrección as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	Realizar producións gráfico-plásticas seleccionando e utilizando os elementos da publicidade	TI	100
CA2.5 - Crear un produto visual, audiovisual ou multimedia, individual ou grupal, de forma colaborativa e aberta, deseñando as fases do proceso e seleccionando as técnicas e ferramentas máis adecuadas para conseguir un resultado adaptado a unha intención e a un público determinados.	Elaborar un deseño publicitario coas técnicas e ferramentas máis adecuadas		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.6 - Expoñer o resultado final da creación dun produto visual, audiovisual ou multimedia, individual ou grupal, poñendo en común e valorando criticamente o desenvolvemento da súa elaboración, as dificultades atopadas, os progresos realizados e os logros alcanzados.	Expoñer e valorar o resultado final dun proxecto publicitario		
CA2.7 - Identificar oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico ou profesional relacionadas co ámbito visual, audiovisual ou multimedia, comprendendo o seu valor engadido e expresando a opinión persoal de forma razoada e respectuosa.	Recoñecer o valor da linguaxe da publicidade no desenvolvemento persoal, social, académico e profesional		
CA3.1 - Participar con iniciativa, confianza e rigor na exploración da linguaxe gráfica de tipo técnico empregando distintas ferramentas.	Empregar distintas ferramentas na linguaxe do deseño publicitario		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Técnicas de estampaxe. Procedementos directos, aditivos, subtractivos e mixtos. - Graffiti e pintura mural. - Exemplos de aplicación de técnicas gráfico-plásticas en diferentes manifestacións artísticas e no ámbito do deseño. - Seguridade, toxicidade e impacto ambiental dos diferentes materiais artísticos. Prevención e xestión responsable dos residuos. - Publicidade: recursos formais, lingüísticos e persuasivos. Estereotipos e sociedade de consumo. O sexismo e os canons corporais e sexuais nos medios de comunicación. - Aplicación das construcións técnicas bidimensionais e tridimensionais nas diferentes manifestacións artísticas e no ámbito do deseño.

UD	Título da UD	Duración
10	A linguaxe audiovisual	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Valorar criticamente os hábitos, os gustos e os referentes artísticos de diferentes épocas e culturas, a través de producións visuais, audiovisuais e multimedia, reflexionando sobre a súa evolución e sobre a súa relación cos do presente.	Apreciar os referentes artísticos de diferentes épocas e culturas nas producións audiovisuais e multimedia	TI	100
CA2.2 - Elaborar producións visuais, audiovisuais e multimedia de forma creativa, determinando as intencións expresivas, seleccionando e empregando con corrección as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	Elaborar producións audiovisuais e multimedia de forma creativa, empregando as ferramentas, soportes e linguaxes máis adecuadas.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.3 - Participar, con iniciativa, confianza e creatividade, na exploración de diferentes medios, técnicas e formatos audiovisuais, descodificando as súas linguaxes, identificando as ferramentas e distinguindo os seus fins.	Explorar diferentes medios, técnicas e formatos audiovisuais		
CA2.4 - Realizar producións audiovisuais, individuais ou colaborativas asumindo diferentes funcións, incorporando o uso das tecnoloxías dixitais cunha intención expresiva, buscando un resultado final axustado ao proxecto preparado previamente e seleccionando e empregando, con corrección e de forma creativa, as ferramentas e medios dispoñibles máis adecuados.	Facer uso das tecnoloxías dixitais con intención expresiva e creativa		
CA2.5 - Crear un produto visual, audiovisual ou multimedia, individual ou grupal, de forma colaborativa e aberta, deseñando as fases do proceso e seleccionando as técnicas e ferramentas máis adecuadas para conseguir un resultado adaptado a unha intención e a un público determinados.	Crear un produto visual, audiovisual ou multimedia seleccionando as ferramentas máis axeitadas		
CA2.6 - Expoñer o resultado final da creación dun produto visual, audiovisual ou multimedia, individual ou grupal, poñendo en común e valorando criticamente o desenvolvemento da súa elaboración, as dificultades atopadas, os progresos realizados e os logros alcanzados.	Expoñer e valorar o resultado final dun proxecto visual, audiovisual ou multimedia		
CA2.7 - Identificar oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico ou profesional relacionadas co ámbito visual, audiovisual ou multimedia, comprendendo o seu valor engadido e expresando a opinión persoal de forma razoada e respectuosa.	Recoñecer o valor do ámbito visual, audiovisual ou multimedia no desenvolvemento persoal, social, académico e profesional		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Narrativa da imaxe fixa: encadramento e planificación, puntos de vista e angulación. A imaxe secuenciada. - Fotografía analóxica: cámara escura. Fotografía sen cámara (fotogramas). Técnicas fotográficas experimentais: cianotipia ou antotipia. - Fotografía dixital. A fotomontaxe dixital e tradicional. - Narrativa audiovisual: fotograma, secuencia, escena, toma, plano e montaxe. O guión e o storyboard. - O proceso de creación. Realización e seguimento: guión ou proxecto, presentación final e avaliación (autorreflexión, autoavaliación e avaliación colectiva). - Técnicas básicas de animación.

UD	Título da UD	Duración
11	A imaxe dixital. Proxecto audiovisual	8

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Valorar criticamente os hábitos, os gustos e os referentes artísticos de diferentes épocas e culturas, a través de producións visuais, audiovisuais e multimedia, reflexionando sobre a súa evolución e sobre a súa relación cos do presente.	Apreciar os referentes artísticos de diferentes épocas e culturas nas producións visuais, audiovisuais e multimedia	TI	100
CA2.2 - Elaborar producións visuais, audiovisuais e multimedia de forma creativa, determinando as intencións expresivas, seleccionando e empregando con corrección as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	Elaborar un proxecto audiovisual de forma creativa, empregando as ferramentas, soportes e linguaxes máis adecuadas.		
CA2.3 - Participar, con iniciativa, confianza e creatividade, na exploración de diferentes medios, técnicas e formatos audiovisuais, descodificando as súas linguaxes, identificando as ferramentas e distinguindo os seus fins.	Explorar diferentes medios, técnicas e formatos audiovisuais		
CA2.4 - Realizar producións audiovisuais, individuais ou colaborativas asumindo diferentes funcións, incorporando o uso das tecnoloxías dixitais cunha intención expresiva, buscando un resultado final axustado ao proxecto preparado previamente e seleccionando e empregando, con corrección e de forma creativa, as ferramentas e medios dispoñibles máis adecuados.	Facer uso das tecnoloxías dixitais con intención expresiva e creativa		
CA2.5 - Crear un produto visual, audiovisual ou multimedia, individual ou grupal, de forma colaborativa e aberta, deseñando as fases do proceso e seleccionando as técnicas e ferramentas máis adecuadas para conseguir un resultado adaptado a unha intención e a un público determinados.	Crear un produto visual, audiovisual ou multimedia seleccionando as ferramentas máis axeitadas		
CA2.6 - Expoñer o resultado final da creación dun produto visual, audiovisual ou multimedia, individual ou grupal, poñendo en común e valorando criticamente o desenvolvemento da súa elaboración, as dificultades atopadas, os progresos realizados e os logros alcanzados.	Expoñer e valorar o resultado final dun proxecto audiovisual ou multimedia		
CA2.7 - Identificar oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico ou profesional relacionadas co ámbito visual, audiovisual ou multimedia, comprendendo o seu valor engadido e expresando a opinión persoal de forma razoada e respectuosa.	Recoñecer o valor do ámbito visual, audiovisual ou multimedia no desenvolvemento persoal, social, académico e profesional		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos

- Recursos dixitais para a creación de proxectos de videoarte.

4.1. Concrecións metodolóxicas

A materia de expresión artística trata de asentarse de xeito gradual e progresivo nas aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e unha adecuada adquisición das competencias clave, ademais dos obxectivos da etapa.

Os contidos do ensino, aínda que foron distribuídos en diferentes bloques, non se teñen que ver como algo ríxido e inamovible senón como contidos flexibles e complementarios uns doutros que dan un sentido completo á nosa linguaxe e que é vinculable á aprendizaxe doutras materias, desenvolvendo desta forma o traballo interdisciplinar.

A metodoloxía para seguir nesta programación pretende:

- A motivación do alumnado: é importante conectar cos intereses do alumnado, xa que é o punto de partida para fomentar a motivación, procurando en todo momento partir dunha visión integradora do alumnado, tendo en conta os aspectos cognitivos, sociais, afectivos ou físicos. Por iso, faise necesario a indagación das ideas previas do alumnado; relacionar os conceptos coa contorna e os intereses e necesidades do alumnado; a procura de referentes coñecidos e próximos; a mostra de exemplos reais: modelos e bosquexos realizados pola docente, por alumnos de cursos anteriores etc.; utilización de programas interactivos.

- O fomento da investigación na aula: promóvese a capacidade de indagar, experimentar, planificar, do alumnado. Conéctanse os contidos coas situacións en que son funcionais e induce a que o alumnado reflexione conscientemente sobre o aprendido, buscando as súas propias respostas e alterando os seus esquemas de coñecementos previos.

- Proposta dunha clase activa: preténdese converter a aula nun centro de convivencia onde os alumnos participen, cooperen e confronten os seus coñecementos. Diversifícanse as tarefas, recursos e escenarios de aprendizaxe, para fomentar a atención e a motivación do alumnado.

- O emprego das novas tecnoloxías da información e a comunicación: hai que ter en conta os cambios que se deron no contexto cultural relacionado coa experiencia artística, visual e audiovisual, pois, na actualidade, as fronteiras entre as artes cada vez son máis débiles e, doutra banda, están a desenvolverse múltiples recursos, soportes e formulacións. Partindo da proximidade e interese que o alumnado mostra cara ás novas tecnoloxías da información e a comunicación, é fundamental ofrecerlle a posibilidade de experimentar con diferentes programas e aplicacións dixitais que lle permitan coñecer os recursos que ofrecen dentro da creación, comunicación e expresión artística, promovendo un uso responsable e educativo. A utilización das novas tecnoloxías como metodoloxía permítenos profundizar e indagar no espazo expositivo que ofrece Internet, así como nas fontes informativas e aplicacións artísticas que alberga. Recoméndase recorrer ás mesmas para apoiar o proceso de ensino-aprendizaxe dos contidos, a través de documentación audiovisual. Isto leva a necesidade de ter dispoñibles computadores e outros dispositivos electrónicos na aula que favorezan o desenvolvemento destes contidos fundamentais na sociedade actual.

A natureza da materia, as condicións socioculturais, a dispoñibilidade de recursos e as características dos alumnos van determinar o proceso de ensino-aprendizaxe, polo que será necesario que a metodoloxía se axuste a estes condicionantes co fin de propiciar unha aprendizaxe competencial no alumnado. Organizarase:

- Avaliación inicial: consistirá nunha serie de preguntas relacionadas cos elementos formais da linguaxe plástica (punto, liña, textura, cor...), así como coa xeometría e a súa aplicación a cuestións prácticas. A interpretación dos datos obtidos permitirá establecer os coñecementos previos e adaptar o nivel inicial das actividades, así como facilitar a información complementaria, actividades de reforzo e tutorización personalizada se se dese o caso oportuno.

- Estratexias de ensino: a expositiva, como ferramenta de presentación da tarefa, contidos, explicacións; a demostración, no emprego de programas gráficos ou as diferentes técnicas gráfico-plásticas, a indagación e investigación do alumnado en choiva de ideas, bosquexos, procuras de información; a supervisión a través da observación directa; a interacción e a cooperación entre o alumnado; e a síntese na exposición dun proxecto ou defensa oral para expoñer as conclusións críticas.

- A realización dos proxectos e/o actividades dinámicos, actualizados, graduados en dificultade e adaptados aos diferentes niveis de aprendizaxe, cun enfoque cooperativo ou colaborativo, aínda que tamén se posibilita o traballo individual e foméntase a autonomía.

- O desenvolvemento de traballos e proxectos reais para evitar a simulación inconexa ou o traballo

descontextualizado.

O apoio gráfico á explicación desenvolverase en diversas formas, en función da intención educativa que se persiga en cada momento:

- Explicacións con presentacións en PowerPoint, visualización de documentos PDF e utilización da pizarra
- Utilización das novas tecnoloxías onde se poden atopar diferentes páxinas web con diferentes recursos, ideas, como apoio ao estudado en clase, ademais de aplicacións informáticas para o desenvolvemento das diversas actividades.

- Seguimento mediante blogs de clase en Google Classroom, Edmodo ou a propia Aula virtual do centro

O alumnado distribuirase na aula en función das diversas actividades. Cando se traballa de forma individual, preténdese favorecer a reflexión e práctica dos contidos de forma persoal e individualizada. Coas actividades en grupo preténdese potenciar unha aprendizaxe cooperativa e non competitivo, así como o intercambio de diferentes ideas, puntos de vista, opinións etc. O criterio de agrupamento será o seguinte:

- Traballo individual no seu posto de clase.
- Traballo en pequeno grupo (3-4): discusión de ideas, proxectos sinxelos.
- Traballo en gran grupo: debates de experiencias, visitas extraescolares, montaxe de exposicións dos traballos do alumnado etc.

Fomentarase a cooperación entre o alumnado durante o desenvolvemento da aprendizaxe xa que, en moitas ocasións, os alumnos/as superan as dificultades e incrementan a motivación coa axuda dos seus compañeiros/as. É por iso que os grupos que se organicen serán principalmente heteroxéneos con alumnado de perfís, características e intereses distintos para alcanzar obxectivos como a integración, mellora da tarefa, reforzos, etc. En ocasións deixarase liberdade para que os propios alumnos fagan os grupos, desta maneira favorécese a autonomía e a responsabilidade na toma de decisións.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
Mobiliario axeitado para un taller artístico escolar: vertedoiro e billas, mesas amplas, andeis para gardar materiais e expoñer traballos e poder comentalos.
Ordenador de aula
Aula de informática do centro
Aula de gravado
Plataforma de ensino virtual, preferiblemente a aula virtual do centro
Materiais pictóricos funxibéis: carbón, lapis conté, sanguina, pinturas acrílicas ou témperas coas cores primarias, branca e negra.
Tórculo e materiais para gravado e estampación
Materiais de modelado
Libros de arte para poder consultar, tanto de temas técnicos como catálogos de artistas, movementos artísticos, etc
Recursos de internet como páxinas web de museos, salas de exposicións, blogs de arte, etc.

A materia impartirase nunha aula taller con espazos diferenciados, na que se poden realizar tanto traballos prácticos, atender ás explicacións do profesorado, como compartir información co resto do alumnado, traballar en equipo, etc.

O alumnado deberá aportar material propio, aínda que na aula poderá estar dispoñible algúns deste material para uso do alumnado, de ser necesario:

- Papel para debuxo e técnicas húmidas.
- Lapis de diferentes durezas e goma branda.
- Tesoiras.

- Lapis de cores.
- Ceras brandas.
- Rotuladores.
- Pinceis planos e redondos nº 12
- Regra, escadra e cartabón.
- Compás.

Incentivarase no alumnado o uso de materiais reutilizados e de refugallo: distintos tipos de papeis usados, materiais procedentes do uso cotiá, etc. Poderán ser aportados polo alumnado, así como contar con eles na aula.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

1. PROPÓSITO DA AVALIACIÓN INICIAL:

Para comezar, é importante definir que é o que se quere conseguir por medio da avaliación inicial. Canto máis concreta sexa esta definición, máis útil será para unha toma de decisións axustada.

Debe proporcionar información relevante sobre os niveis xerais do grupo e do alumnado que o integra e servir como punto de partida para a contextualización do proceso de ensinanza-aprendizaxe. Pode ser moi útil para orientar a programación, a metodoloxía a utilizar e a organización da aula, así como para axustar a actuación docente ás necesidades, intereses e posibilidades do alumnado.

2. RECOLLIDA DE INFORMACIÓN:

A segunda fase da avaliación inicial, coincidinte coa de calquera proceso de avaliación, é a recollida de información. Tratarase de manter o equilibrio entre recoller todos aqueles datos que sexan precisos para o que se quere facer e centrarse só naqueles que sexan útiles para a decisión a tomar.

Os aspectos sobre os que recoller información serán:

- Competencia curricular: comunicación, autonomía, habilidades...
- Características do alumno/a: intereses, motivación, estilo de aprendizaxe...
- Entorno: contexto educativo (itinerario elixido, materias pendentes...), contexto familiar, contexto social.

O formato de recollida de información pode ir desde elaboración de cuestionarios como tarefas na Aula Virtual do centro, cuestionarios en papel, ata conversas informais, debates, etc. Tratarase de levar a cabo entre a primeira e a segunda semana do curso.

A reunión de avaliación inicial co equipo docente e o Departamento de Orientación, así como a información aportada polo titor do grupo, axudará a completar a información recollida e poñela en común.

3. TOMA DE DECISIONS:

Unha vez analizada toda a información, tomaranse decisións sobre os seguintes aspectos:

- Respecto ao currículo: deseñar adaptacións curriculares e reforzos nos casos necesarios.
- Respecto á forma de traballar na aula: organizar grupos, compañeiros de pupitre e lugar na aula, distribuir o material...
- Respecto a aspectos organizativos: distribución das unidades didácticas, cambios na temporalización, organización da avaliación...

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8	UD 9	UD 10
Peso UD/ Tipo Ins.	10	5	10	15	10	15	5	5	10	10
Proba escrita	0	0	25	0	0	0	0	0	0	0
Táboa de indicadores	100	100	75	100	100	100	100	100	100	100

Unidade didáctica	UD 11	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	5	100
Proba escrita	0	2
Táboa de indicadores	100	98

Criterios de cualificación:

CUALIFICACIÓN POR AVALIACIÓN:

O grao de consecución dos criterios de avaliación das distintas unidades da materia establecerase do seguinte xeito:

a) Mediante entregas de traballos teóricos e prácticos segundo os indicadores de logro. A nota deste apartado será a media aritmética de todos os traballos, valorándose cun 0 os non presentados. Os traballos entregados con posterioridade ao día sinalado verán penalizada a súa calificación en 2 puntos e non terán máis do 5 se o retraso é de máis dunha semana. Peso porcentual na nota de cada avaliación: 70%

b) A través de probas teórico-prácticas, nas unidades didácticas que así o requiran. Peso porcentual na nota de cada avaliación: 30%

Tendo en conta que para a determinación de todas estas notas, traballarase por redondeo cando a calificación acadase nos decimais o 0,50, coa excepción do tramo comprendido entre o 4 e o 5 que se traballará por truncamento; debendo por tanto para aprobar chegar matemáticamente ao 5. Todo isto aplicarase, sempre e cando presenten todos os traballos propostos na avaliación. Non se realizará a media cando o alumnado non presente todas as actividades da avaliación ou cando algunha das súas calificacións non supere o 3. As notas dos distintos criterios de avaliación, obtidos a través dos instrumentos de avaliación utilizados, puntuaranse de 1 a 10 puntos.

É importante que se cumpran as instrucións dadas polo profesorado en canto a formato, técnicas, materiais, etc. O traballo debe facerse na aula aínda que podan rematar certas actividades na casa.

Os indicadores de logro corresponderanse cos criterios de avaliación e sepóndense aplicar en forma de rúbricas, listas de cotexo, escalas de valoración, ou outros instrumentos. Un exemplo dalgúns que se poden empregar na meirande parte das unidades didácticas sería o seguinte:

- Aplica correctamente as técnicas empregadas en función da mensaxe proposta, manexando os materiais e instrumentos necesarios de forma axeitada.
- Aplica correctamente os elementos formais (composición, cor, textura, forma...).
- É quen de expresar con corrección os conceptos e utilizar a terminoloxía sobre os que se traballa e o proceso seguido na realización da práctica.
- Acaba e presenta correctamente o traballo, tendo en conta a limpeza, claridade e orde.
- Adecúase ás instrucións e condicións postas polo profesor e sigue un proceso de traballo correcto.
- Nos traballos realizados en grupo, leva a cabo as tarefas asignadas e a súa participación é respectuosa e colaborativa.

CUALIFICACIÓN FINAL:

A nota final corresponderá á media aritmética das 3 avaliacións, podendo ter nunha delas unha valoración negativa pero non inferior a 3,5.

Criterios de recuperación:

RECUPERACIÓN AO LONGO DO CURSO:

O ideal para que o alumnado poida ir superando as dificultades en canto son detectadas, é que reincida sobre os obxectivos non acadados, por medio da reelaboración de traballos. Así, para poder recuperar as notas das avaliacións non superadas, o alumnado poderá repetir os traballos con notas inferiores a 5 e os non entregados. Para o cálculo da media, a nota dos traballos repetidos substituirá á dos anteriores.

Ditas entregas faranse de xeito periódico, en cada trimestre, nas datas indicadas polo profesorado.

RECUPERACIÓN FINAL:

O alumnado que non supere a materia unha vez avaliados os tres períodos citados, pode presentarse a unha avaliación final que consistirá en:

-Proba teórico-práctica. Peso porcentual na nota: 100%

Durante o tempo de preparación co que conta o alumnado desde que remata a 3ª avaliación ata a final, farase un percorrido polos contidos teóricos que se avaliarán e guiáraselle para poder levar a cabo a parte práctica do proxecto.

Solventaranse as dúbidas principais que demande o alumnado e farase fincapé no que deben insistir para superar a materia.

Os alumnos aprobados durante o curso poden mellorar a súa cualificación final realizando a elaboración dun proxecto teórico-práctico, neste período de tempo.

6. Medidas de atención á diversidade

Partimos da idea do principio de individualización do ensino e de que a aula é un conxunto de diversidade. Deberemos ser flexibles á hora de adaptar a nosa programación, especialmente a metodoloxía, adoptando medidas de carácter preventivo unha vez coñecemos as características das persoas coas que imos traballar.

A nosa materia é especialmente agradecida neste sentido, polas súas características intrínsecas e pola multitude de solucións que poden resultar de cada proposta.

A inclusión será un factor determinante no desenvolvemento das propostas de traballo das unidades didácticas, que terán lugar en ambientes de aprendizaxe centrados no alumnado, para que todos poidan demostrar o seu potencial e sexan partícipes das situacións de aprendizaxe. Isto será moi enriquecedor para eles pero tamén para o resto de alumnos e para nós como profesionais da educación.

Debemos partir dunha detallada avaliación inicial para coñecer ao noso alumnado. Cada curso podemos enfrontarnos ao reto de ter alumnado con discapacidades visuais, auditivas, motoras, así como diagnósticos de TDAH ou TEA, entre outras moitas patoloxías. Tamén atoparemos alumnado recentemente incorporado ao noso sistema educativo, procedente do estranxeiro, algúns deles sen coñecer as linguas vehiculares, estudantes que proveñen de diferentes orixes socioeconómicas, con condicións persoais difíciles, distintos xeitos de aprender, ritmos de asimilación dispares e niveis de motivación desiguais. Tampouco podemos esquecer ao alumnado de altas capacidades que son un desafío para o docente e unha gran fonte de inspiración para o resto de compañeiros.

Conscientes de que perseguimos acadar os obxectivos propostos de acordo ás capacidades e intereses do alumnado, as medidas de atención á diversidade centraranse en:

MEDIDAS CURRICULARES E METODOLÓXICAS: supoñen unha adaptación encamiñada a modificar as disfuncións, transitorias ou permanentes, detectadas en certo alumnado.

- En caso de que un alumno ou alumna non acade os obxectivos mínimos, trataremos de ofertar unha variedade de actividades de reforzo, a través de exercicios adaptados e de consolidación.
- Utilizaremos multiplicidade de procedementos e mecanismos de avaliación e de recuperación.
- É importante, tamén, favorecer a existencia dun bo clima de aprendizaxe na aula e insistir en reforzos positivos para mellorar a auto estima.
 - Favoreceremos o traballo en equipo, preferiblemente en pequenos grupos para que o alumnado poida desenvolver distintos roles.
 - En caso de alumnos con necesidades educativas específico de apoio educativo, seguindo as indicacións do Departamento de Orientación, realizaremos as adaptacións curriculares oportunas e estableceremos os recursos de apoio que o favorezan.
 - O alumnado con discapacidade que poidan ser escolarizado disporán da modalidade que lles garanta unha resposta máis axeitada ás súas necesidades.
 - Co alumnado que requira ser hospitalizado ou permanecer convalecente no seu domicilio, favoreceremos a continuidade na nosa materia e a comunicación a través da aula virtual ou do profesor de atención domiciliaria.
 - O alumnado valorado como de altas capacidades pode ampliar o currículo ou aceleralo así como flexibilizar o período de permanencia na etapa.

MEDIDAS INTERDISCIPLINARES E COLABORATIVAS:

Existen tarefas nas que sería interesante colaborar con profesores de materias afíns e complementarias podendo abordar proxectos conxuntos. Isto para os estudantes é unha aprendizaxe moito máis global e permítelles entender mellor a aplicación e o sentido dos saberes.

Unha frecuente comunicación coas familias resulta crucial nos casos de alumnado con necesidades educativas especiais. Elas nos poden indicar cales son as fortalezas e a maneira máis axeitada para traballar cos seus fillos. Ás veces estas familias están asesoradas por profesionais que tamén nos poden guiar á hora de concretar procedementos instrumentais e adaptar a materia para ter máis posibilidades de éxito.

MEDIDAS ORGANIZATIVAS:

Se a dispoñibilidade horaria permitise agrupamentos en pequenos grupos, sería moi favorecedor para á atención á diversidade e a elaboración de traballos con procesos técnicos complicados.

Dispoñemos de plans de acollida ao alumnado estranxeiro con atención educativa específica para aqueles que se incorporen tardiamente ó sistema educativo e presente graves carencias en lingua castelá e/ou galega. Isto dependerá da dispoñibilidade horaria do centro, e tendo en conta que este alumnado se incorpora co curso xa

iniciado, cando os horarios xa están pechados, é de moi difícil consecución. O alumnado que se escolarice tardiamente ao noso sistema e presente un desfase curricular de máis de dous cursos incorporaranse nun curso inferior ao que lle corresponde por idade.

Non podemos esquecer a importancia da acción tutorial e da prevención do absentismo así como a indispensable colaboración co Departamento de Orientación.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8
ET.1 - Comprensión de lectura	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.2 - A expresión oral e escrita	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.3 - A comunicación audiovisual							X	X
ET.4 - Competencia dixital							X	X
ET.5 - Emprendemento social e empresarial	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.6 - Fomento do espírito crítico e científico	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.7 - Educación emocional e en valores	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.8 - A igualdade de xénero	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.9 - Creatividade	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.10 - Comportamentos, estereotipos e contidos non sexistas, así como evitar aqueles que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero.	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.11 - Educación para a sustentabilidade e o consumo responsable.	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.12 - Prevención e resolución pacífica de conflitos.	X	X	X	X	X	X	X	X

	UD 9	UD 10	UD 11
ET.1 - Comprensión de lectura	X	X	X
ET.2 - A expresión oral e escrita	X	X	X
ET.3 - A comunicación audiovisual	X	X	X

	UD 9	UD 10	UD 11
ET.4 - Competencia dixital	X	X	X
ET.5 - Emprendemento social e empresarial	X	X	X
ET.6 - Fomento do espírito crítico e científico	X	X	X
ET.7 - Educación emocional e en valores	X	X	X
ET.8 - A igualdade de xénero	X	X	X
ET.9 - Creatividade	X	X	X
ET.10 - Comportamentos, estereotipos e contidos non sexistas, así como evitar aqueles que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero.	X	X	X
ET.11 - Educación para a sustentabilidade e o consumo responsable.	X	X	X
ET.12 - Prevención e resolución pacífica de conflitos.	X	X	X

Observacións:

Segundo se recolle no decreto que regula a implantación da Educación Secundaria Obrigatoria, os elementos transversais deberán tratarse en todas as materias do curso. Recollemos neste listado todos os que son obrigatorios e tamén os que consideramos esenciais para a materia e a formación do noso alumnado.

Deberemos telos en conta á hora de seleccionar os materiais cos que se traballará, sexa en formato texto, imaxes ou contidos audiovisuais. Tamén no deseño das actividades que o alumnado porá en práctica, na organización dos equipos de traballo, na orientación dos debates que xurdan, etc.

Algunhas concrecións dos elementos transversais citados son as seguintes:

- Na educación para a igualdade de xénero, evitanse os comportamentos, estereotipos e contidos sexistas, así como os que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero.
- En canto ao emprendemento social e empresarial e á creatividade, trataremos de afianzar o espírito emprendedor e a iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico, así como as entregas de tarefas en prazo e forma.
- Na cooperación entre iguais e a prevención e resolución de conflitos, fomentaranse os valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto polos dereitos humanos e polo Estado de dereito, e o rexeitamento da violencia terrorista ou calquera outro tipo de violencia.

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
------------	------------	----------	----------	----------

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Visitas a espazos expositivos, virtuais ou presenciais da contorna.	Os museos albergan, cada vez máis, coleccións e exposicións permanentes e temporais relacionadas con diferentes disciplinas artísticas que son interesantes para o noso alumnado.			X
Charlas informativas relacionadas con distintos intereses para o noso alumnado.	Charlas impartidas por todo tipo de profesionais que teñan certo interese no noso alumnado.		X	
Participación en premios e certames artísticos.	Concursos dentro e fóra do centro que lles axudan a aprender a presentar un proxecto e os animan no futuro a facelo, tamén.	X	X	X
Realización de proxectos do departamento e interdisciplinares.	Participar nas propostas dos equipos de Normalización, Biblioteca, Actividades Extraescolares ou outros. O noso alumnado pode participar en propostas creativas como a revista do instituto, murais, a árbore de Nadal, o acto de graduación de fin de curso, Entroido, iniciativas como a arquitectura pedagóxica, os proxectos competenciais ou calquera proposta que poda enriquecer ó noso alumnado, xa parta do noso departamento ou doutros.	X	X	X

Observacións:

Tratarase de planificar as actividades complementarias do departamento antes do inicio do curso, na medida do posible. Non sempre pode ser xa que hai eventos que son ofertados ao longo deste, hai cambios nas programacións das institucións artísticas da comunidade, ou non sempre as coñecemos ao inicio do curso académico.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Adecuación da programación didáctica e da súa propia planificación ao longo do curso académico
Consulta a programación ao longo do curso e, en caso necesario, realizo e anoto as modificacións e propostas de mellora.
Ao confeccionar a programación teño en conta as oportunidades que me ofrece o contexto e adáptome.
Ao confeccionar a programación teño en conta as oportunidades que me ofrece o contexto e adáptome.

Metodoloxía empregada
Os exercicios que propoño son do seguinte tipo: pechados, dirixidos... / abertos, procedimentais, proxectuais, diversos, etc. / facilitan o traballo cooperativo. / impulsan a comunicación: buscar información, interpretala, tomar decisións, crear, razoar, explicar aos demais, etc.
Na metodoloxía que aplico: emprego todo tipo de recursos e materiais para a aprendizaxe: material manipulativo, audiovisual, impreso, etc. / propoño actividades para facilitar a aprendizaxe autónoma / baséome nas explicacións teóricas e no libro/apuntes.
Cómo paso as horas lectivas: Intentando conseguir silencio / impartindo teoría e explicacións / respondendo a preguntas, fomentando a participación, desenvolvendo prácticas, etc. / observando / corrixindo ao alumnado de xeito individual.
Motivo o meu alumnado partindo dos seus coñecementos previos, relacionando os contidos con situacións reais, informándolles da utilidade das actividades e creando expectativas.
Ao comezo de cada unidade o alumnado coñece os obxectivos e competencias que queremos desenvolver, as actividades que realizarán, como se lles avaliará...
Organización xeral da aula e o aproveitamento dos recursos
O alumnado traballa do seguinte xeito: Individualmente / Por parellas / En grupos reducidos / En grupos grandes.
Utilizo recursos didácticos variados (audiovisuais, informáticos, técnicas de aprender a aprender...), tanto para a presentación dos contidos como para a práctica do alumnado, favorecendo o uso autónomo por parte dos mesmos.
Medidas de atención á diversidade
Qué fago para coñecer a composición da clase? Pasar unha proba ao comezo do curso escolar / ler os informes anteriores / ver os resultados da avaliación / facilitama o titor/a, o Xefe/a de Estudos, o Orientador/a / facilitanma nas reunións de grupo (reunións de avaliación, de titores, de nivel...)
Teño en conta a diversidade á hora de organizar a clase, de crear os grupos, etc.
A miña programación ten en conta a diversidade.
Dou ao alumnado a explicación que precisa: No grupo grande / No grupo pequeno / De xeito individual.
Propoño tarefas de diferente nivel en cada unidade e exame.
Clima de traballo na aula
Manteño o interese do alumando partindo das súas experiencias, cunha linguaxe clara e adaptada.
Fomento a participacioñ do alumnado nos debates e argumentos do proceso de ensino.
Coordinación co resto do equipo docente e coas familias ou as persoas titoras legais
Levo á práctica os acordos do profesorado de departamento, de nivel, así como os criterios de avaliación das áreas ou materias.

Outros
Utilizo diferentes tipos de probas: Exames escritos / Exames orais / Traballo individual / Traballo en equipo.
Qué teño en conta para medir os resultados?: A nota final / O avance, tendo en conta a situación de partida.
Entre avaliacións, programo un ou varios plans de recuperación dependendo dos resultados obtidos polo alumnado.
Na avaliación teño en conta diferentes competencias.
Antes de comezar unha unidade, explico ao alumnado "qué", "con qué frecuencia" e "en base a que" avaliarei.
Unha vez rematada a unidade ou o proxecto didáctico, avalío a idoneidade dos recursos e das actividades empregadas no proceso de aprendizaxe: non / de xeito individual / en grupo (con membros do departamento, o equipo de avaliación...) / co alumnado.

Descrición:

Para levar a cabo unha adecuada avaliación da práctica docente, é necesario ter en conta:

- Establecer indicadores de logro que servirán para comprobar o funcionamento da programación e valorar a actuación propia como docente.
- Diseñar un procedemento adecuado para recoller os datos correspondentes que permitan valorar a situación.
- Analizar os resultados obtidos.
- Propoñer e incorporar as medidas de mellora que sexan necesarias.

Os indicadores de logro organízanse en torno a catro apartados:

- (P) Programación.
- (M) Metodoloxía.
- (AD) Atención á diversidade.
- (A) Avaliación.

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

A programación revisarase ao empezar o curso, a partir das propostas de mellora do curso anterior que se fixeron constar na correspondente memoria do departamento. Unha vez analizados os resultados do curso pasado debemos revisar os criterios de avaliación para confirmar que se adaptan ás recomendacións pedagóxicas.

Durante o curso, farase un seguimento da programación cunha periodicidade mensual. Comprobarase o grao de consecución dos obxectivos e faranse constar os aspectos destacados en torno ao discorrer do curso nas correspondentes reunións de departamento.

A avaliación do proceso de ensino pode realizarse nestes dous momentos:

- 1) ao remate de cada unidade didáctica, para identificar carencias no alumnado;
- 2) ao rematar cada trimestre, unha vez obtidos os resultados da avaliación.

En canto ao procedemento de seguimento, as ferramentas empregadas para analizar os indicadores de logro poden consistir en:

- Diario de aula
- Rúbrica de autoavaliación que facilite cuantificar o grao de consecución de aspectos concretos
- Estatísticas de resultados
- Cuestionarios e enquisas ao alumnado...

Non debemos esquecer que a nosa programación debe poder ser consultada polo alumnado e, especialmente, os criterios de avaliación deberán estar accesíbeis na aula virtual, no taboleiro da aula, no blog, ou entregados en papel.

9. Outros apartados